

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΕΙΑ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

ΤΟΥ ΤΙΜΙΩΤΑΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΦΥΛΑΚΟΣ
ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΚΥΡΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΥ
ΑΝΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΔΟΣΗΣ ΛΑΤΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Χάρις πολλή τῷ πάντα ἀρίστῳ καὶ σοφῷ Ἀργυροπούλῳ, ὅτι
καὶ τοῦ δέους ἡμᾶς ἀπέλλαξεν ἐμφανίσας ἐν οἷς πρὸς τὸν θαυμά-
σιον μέγαν δοῦκαν γράφει τὸ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας φρόνημα,
ὅπως τε συμβήσεται τῷ νῶ καὶ τίνι τρόπῳ συνάσεται τῇ τῆς
5 Ἀνατολῆς ἐκκλησίᾳ ἐν τῷ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύ-
ματος, ὥστε καὶ τὸν υἱὸν φρονεῖσθαι καὶ κηρύττεσθαι ἀρχὴν
καὶ αἰτίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ζητήματι, ὡς αὕτη διδάσκει, ἐκ
τούτου μόνου λαμβάνων ὡς ὁμολογούμενον αὐτὸ, καίτοι πολλοῖς
καὶ γενναίοις ἀντιλεγόμενον καὶ ἐλεγχόμενον λόγοις ὑπὸ πολλῶν
10 τῶν ἐν ταῖς τῆς Ἀνατολῆς ἐκκλησίαις οὐχ ἥττον ἐν σοφίᾳ ἢ
ἀγιωσύνῃ διαλαμψάντων, τὰ δὲ τῶν ἁγίων ἔλκων καὶ πρὸς τὸν
τοιούτον νοῦν μεταρρυθμίζων καὶ ταῦτα πρὸς τοιοῦτον καὶ τηλι-
κοῦτον αὐτὰ γράφων ἄνδρα, ᾧ πολὺ μέτεστι τῆς ἐν τοῖς τοιούτοις
γνώσεως, ὡς καὶ αὐτὸς μαρτυρεῖ, καταγνοῦς, ὡς οἶμαι, οὐχ ὅτι γε

Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων ἐν Τόμῳ ἀγά-
πης. Ἐν Γιασίῳ τῆς Μολδοβλαχίας. 1698 σ. 333-366 (Δ), ἐξ αὐτοῦ
δ' ἀνετυπώθη ὑπὸ τοῦ Migne ἐν Ἑλληνικῆς Πατρολογίας Τόμ. ΡΝΗ
σ. 1011-1052 (Μ). Κώδικες δὲν μοι εἶνε γνωστοί.

Διαφορὰς ἐν τῇ ἐμῇ ἐπανεκδόσει περὶ τὴν σ:ίξιν καὶ τὴν κεφα-
λαιογράφησιν ἢ μὴ λέξεων τινων, δι' ὧν πολλαχῶς ἐπκνορθοῦται τὸ
κεῖμενον, ὑπέλαβον περιττὸν νὰ ὑποσημειώσω.

3. δοῦκαν ἔγραψχ: δούκαν Δ: Δούκαν Μ 10. ἐκκλησίαις Μ:
ἐκκλησίας Δ

αὐτοῦ καὶ ἡμῶν πάντων τῶν τοιοῦτους διδασκάλους μετιόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸ ἡμῶν σοφῶν τε καὶ ἁγίων ἀνδρῶν ἀγροικίαν, ὧν ἐνίους τοῖς παλαιοῖς ἐκείνοις φωστῆρσιν ἴσους ἐγώ τε καὶ πᾶς τις εὖ φρονῶν θείῃ δικαίως, εἰ μήτε τῆς φωνῆς ἢ τῆς θεολογίας, μήτε τοῦ σκοποῦ ἐπαίειν οἷοί τε ἐγένοντο, ἢ οὐκ ἠθέλησαν, ὃ καὶ χει- 5 ρον, ἀλλ' αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀπώλειας αἰτιοὶ ψυχικῆς καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἐφεξῆς εἶλοντο γεγονέναι, ὃ τίς ἀλάστωρ καὶ βάσκανος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν φρενῶν ἐκπεπτωκέναι νεανιεύσαιτο;

Ὡς ἐμοὶ τε τοῦτο τὸ δέος ἠνώχλει τὰ μάλιστα καὶ ἠνία τὴν ψυχὴν, δύνασθαί τινας λέγοντας ἀποδειῖξαι τὴν λατινικὴν δόξαν ἐν 10 τοῖς ἁγίοις πυθομένῳ, μᾶλλον δὲ διατεινομένους καὶ οὕτως ἔχει φάσκοντας τᾶληθές, ἡμᾶς δὲ μὴ ἐπαίειν ἀλογίᾳ τε φερομένους καὶ ἄλλοις πάθεσιν, ὥστε καὶ τῇ μὲν ἑμαυτοῦ περὶ τῶν τοιοῦτων εἰδήσει, ἦνπερ ἐκ πολλοῦ τοῖς τοιοῦτοις ἐκμελετῶν συνειλόχειν, μὴ πιστεύειν, τὰς δὲ τῶν ἄλλων, ὅσοι περὶ τῶν τοιοῦτων διαλέ- 15 γονται ὑποτοπάζειν· καὶ ὡς εἰπεῖν δέος ἐδεδίειν οὐ μικρὸν, εἰ οὕτω μὲν ὡς αὐτοὶ λέγουσιν ἔχει, τῷ δὲ μὴ δύνασθαι μὲν αὐτὸς οἰκοθεν νοῆσαι, ἐτέροις δ' ἐπεσθαι οὐκ ὀρθῶς ὑφηγουμένοις ἔξω τοῦ ὀρθοῦ φρονήματος εὐρεθείην καὶ ἐν τῷ μεγίστῳ πλανώμενος. Ἀλλὰ νῦν ἐν τούτοις πᾶσαν τὴν τοῦ λόγου ἰσχὺν θεασάμενος καὶ τὴν 20 ἐλπίδα τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἐνώσεως ἐπὶ τούτων σαλεύειν κατανοήσας, ἐπεὶ καὶ διὰ τοῦτο ἠγοῦνται τινες τοὺς σοφωτέρους ἐπισπάσσεσθαι· τοὺς γὰρ μὴ τοιοῦτους καὶ εὐληπτοτέρους ἴσως εἶναι πιστεύουσιν· ἐθαυμάσαμεν ὅπως σοφοὶ ἄνδρες, νοῦ τε καὶ παιδείας εὖ ἔχοντες καὶ πείρα θεολογίας προβεβηκέναι δοκοῦντες, τοιοῦτοις 25 τισὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν τῶν πατέρων θεολογίαν κρίνειν καὶ τανταντεύειν πειρῶνται, ἢ αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺς ἀπατῶντες ἢ ἄλλους ῥαδίως ὑπ' αὐτῶν τοῦτο πείσεσθαι νομίζοντες. Ἀπήλλαγμα δ' ὡς ἔφην καὶ τοῦ δέους, βέλτιον τῇ πατρίῳ δόξῃ στηριχθεὶς. Πέφυκε

7. ὃ τίς ἔγραφα: ὃ τίς Δ: ὃ τίς M 8. νεανιεύσαιτο; ἔγραφα: νεανιεύσαιτο. ΔM 10. δύνασθαί τινας M: δύνασθαι τινὰς Δ 22. ἠγοῦνται τινες M: ἠγοῦνται τινὲς Δ

γάρ πως τὰ τῶν ἐναντίων ἐλεγγόμενα τοὺς τούτοις διαφορομένους βεβαιότερους ἢ καὶ γενναιοτέρους ποιεῖν.

Καὶ ὁ μὲν οἰουδήτινος ἀπτόμενος ἐλέγχου δόξειεν ἂν ἴσως ἐνισχημένος τινὶ πάθει τοῦτο ποιεῖν, ἐφ' ᾧ τὰ μὲν καλῶς ἔχοντα
 5 διαστρέφειν καὶ παρερμηνεύειν, τοῖς δὲ σαθροτέροις ἐπιφύεσθαι καὶ πρὸς τοῦτο μόνον τείνειν τὸν σκοπὸν, ὅπως ἱκανῶς δόξειε τὸ ἀνταγωνιστὸν ἐλῶν, ἐγὼ δὲ τοῦτο ἐν οἰωδήτινι πράγματι ἀπεικὸς εἶναι νομίζων καὶ ἄδικον· τῆς γὰρ ἀληθείας ἐστὶ κατάγνωσις καὶ τῆς συνειδήσεως φθορά, οὐχ ἥκιστα γ' ἐν οἷς περὶ πίστεως γί-
 10 γνονται λόγοι καινοῦ τινὸς πράγματος καὶ μεγίστου καὶ κεφαλαίου τῶν πάντων· ἀνόσιον ἠγοῦμαι τοῦτο καὶ ἀσεβὲς, μὴ ἀπαθεῖ καὶ καθαρῶ νοί τὰ περὶ τούτων καταστοχάζεσθαι, ἀλλὰ πρὸς ἔριν ἢ φιλονεικίαν ἢ ἄλλο τι τῶν ἀνθρωπίνων τοὺς λόγους ποιεῖσθαι. Τῷ τοι καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν ἐν τούτοις μαρτύρομαι, ὡς
 15 ὅσα μοι καθαρῶς ὑπαγορεύει τὸ συνειδὸς, ἀφ' ὧν ἔχω μαθὼν πρὸς τῶν προηγησαμένων σοφῶν καὶ ἁγίων ἀνδρῶν καὶ τῶν κοινῶν τῆς εὐσεβείας διδασκάλων καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς πίστεως, λέξων ἔρχομαι ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, οὐδ' ἐξ οἰκείου δικαστηρίου τὴν ψῆφον αὐτὸς οἶσω· παραθεὶς δὲ μόνον ταῦτα ταῖς τῶν ἁγίων γραφαῖς,
 20 τὸν τε νοῦν τούτων τῷ ἐκείνων παρεξετάσας, δικαστὰς τοὺς εὐγνώμονας καὶ ἀπαθῶς τὰ παρόντα διελευσομένους προστήσομαι, οὓς καὶ ἀξιῶ μὴ τῇ λέξει προσέχειν ἀφελῶς ἔχουσιν, τὸν δὲ νοῦν ἐξετάζειν καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐπιζητεῖν.

Τῶν μὲν εἰς τὸν ἐνδοξότατον μέγαν δοῦκαν ἐγκωμίων κἀγὼ
 25 χάριν ὁμολογῶ σὺν πᾶσι τοῖς ἄλλοις αὐτῷ· κοινῇ τε γὰρ ἅπαντες ὀφείλομεν τὰς χάριτας τῷ τοιούτῳ ἀνδρὶ, προθύμῳ τε ὄντι περὶ τὰ κοινὰ καὶ ἐπωφελῆ, καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος διὰ τὴν πρὸς ἕκαστον εὐνοϊαν αὐτοῦ, κοινὸν πρυτανεῖον ἑαυτὸν ἀγαθοῦ καὶ πάσης χρείας

7. ἐλῶν M: ἐλῶν Δ 13. ἄλλο M: ἄλλό Δ 22. Τὸ ἔχουσαν ἐγράφη πιθανώτατα οὕτως ἀντὶ τοῦ ἐχούση ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀγαλλιανοῦ 24. δοῦκαν ἔγραψκ: δούκαν Δ: Δούκαν M κἀγὼ M: κἀγὼ Δ

καὶ βοηθείας ἐκάστου παρασχομένῳ. Τὰ δὲ κατ' αὐτοῦ ταῦτα ἐγκώμια ἀντὶ πολλῶν καὶ μεγάλων τῶν προσηκόντων αὐτῷ βραχέα καὶ αὐτὸς εἶναι ὁμολογῶ, καὶ ἀνθρώπου πεφεισμένως ἄγαν καὶ ἄκροις ὡς εἰπεῖν δακτύλοις τούτων ἀψαμένῳ, τῷ βραχυτάτῳ τὸν ἐνεστηκότα ξυγχωρεῖσθαι χρόνον καὶ τῷ μήπω τὸν καιρὸν ἦκειν 5 τῶν ἐγκωμίων τῶν τελεωτέρων ἰσως· τοῖς γὰρ ἀγαθοῖς ἅπας ἀνεῖται καιρὸς εἰς ἔπαινον. Τὸ δὲ χάριεν τῶν αὐτοῦ καλῶν, τὸ μὴ μόνον ἐφιστάνειν τοῖς δόγμασιν οἷόν τε ὄντα, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνακοινοῦσθαι περὶ τούτων, οὐ μόνον οἷς σύνοιδεν ὑγιῶς φρονεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μὴ οὕτως ἔχουσιν, ἵν' ἐκ πάντων τὸ καλὸν κατὰ 10 τὴν σοφὴν μέλιτταν ἀναλέγοιτο, οὐ χάριεν αὐτὸς ἂν φαίην, ὡς ἂν τις εἴποι, ἀλλὰ γενναῖον καὶ θαυμαστὸν καὶ λογίας ὄντως ἴδιον ψυχῆς. Ὅθεν καὶ τὰ περὶ τούτων ἀφειμένῳ ἰτέον ἤδη μοί ἐστι πρὸς τὰ θεολογικώτερα, οὐ περιέργως τοῦτο ποιοῦντι οὔτε νῦν οὔτ' ἄλλοτε· προὔργου γὰρ τοῦτό γε τυγχάνον πάντως· οὔτ' ἀμε- 15 λῶς εἶπερ γὰρ ἄλλο τι τοῦτο προσοχῆς τελείας ἄξιον, εἰ μὴ που περιέργως θεολογεῖν καὶ περιεργότερον ἔτι θεολογήσειν εἴποι τις τὸν μηδὲν ἀναγκαῖον λέγοντα ἢ ἐροῦντα καὶ τῆς ἱερᾶς θεολογίας ἄξιον. Τί οὖν φησι τὰ τῆς θεολογίας;

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

20

Τριῶν ὄντων ἐν τοῖς θείοις προσώπων κατὰ τὰς θεολογικὰς ὑποτυπώσεις καὶ ἀρχάς, πατρὸς, υἱοῦ τε καὶ θείου Πνεύματος, ἠνωμένων μὲν τῇ οὐσίᾳ, διακρινομένων δὲ ταῖς ιδιότησι χρήματι.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Ὁ μὲν θεμέλιος ὡς εὐσεβῆς καὶ ἀληθῆς καὶ θεολογικώτατος 25

5. ξυγχωρεῖσθαι ἔγραψα: ξυγχωρῆσθαι ΔΜ 15. τυγχάνον Μ: τυγχάνων Δ 17. θεολογήσειν Μ: θεολογήσων Δ
τις Μ: τίς Δ 19. φησι Μ: φησὶ Δ

ἀρχή τε καὶ ὑπόθεσις τῆς πίστεως ἀληθεστάτη, εἰ καὶ τὰ ἐποικί-
δομούμενα αὐτῷ σύμφωνα τοῖς τῶν ἀρχιτεκτόνων καὶ οἷς ἐπεσθαι
προστετάγμεθα ἐπιτεθείη. Διακρίνεσθαι γάρ φησι τὰ θεῖα πρόσωπα
ταῖς ιδιότησι. Καλὸν οὖν πυθέσθαι πρὸς τῶν θεολόγων πατέρων
5 τίσιν εἰσὶν αἱ τῶν προσώπων ιδιότητες, αἱ καὶ διακρίνουσι τὰ
πρόσωπα καὶ οὐδὲ μεταπίπτειν πεφύκασιν· ἀμιγεῖς τε καὶ ἀκοι-
νώνητοι κατονομάζονται. Αὐδία γάρ τις ἂν εἴη πρὸς τὰ ἐξῆς τό-
τε κίβδηλον ἐμφαίνουσα καὶ τὸ εἰλικρινές. Εἰ γὰρ τηρήσει τὴν
θέσιν, τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ αἷτιον ἔνδον ἐν τῇ θεότητι, ὡς ιδιότητα
10 τοῦ πατρὸς αὐτῷ μόνῳ φυλάξει· εἰ δὲ κοινὰ νομοθετήσῃ πατρὶ
καὶ υἱῷ, πάντως τὰς θεολογικὰς ὑποτυπώσεις παρασαλεύσει.

Αὐτίκα γὰρ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος « Αἱ ιδιότητες, φησί,
πατρὸς μὲν καὶ ἀνάρχου καὶ ἀρχῆς ἐπινοουμένου καὶ λεγομένου ».
Καὶ ὁ ἱερός Διονύσιος « Μόνη πηγὴ τῆς ὑπερουσίου θεότητος ὁ
15 πατήρ ». Καὶ Κύριλλος « Εἰ γνῶρισμα τῆς τοῦ πατρὸς ὑποστά-
σεως ἢ καρπογονία, εἴτουν θεογονία, φυσικὴ τις ἐστὶ πάντως ιδιό-
της αὐτοῦ ». Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος « Ἴδιον τοῦ πατρὸς ἢ ἀγεν-
νησία καὶ τὸ καλεῖσθαι πατήρ ». Ὅπερ ἀναπτύσσων ὁ Γρηγό-
ριος « Τοῦτό ἐστι, φησὶν, ὁ πατήρ, γεννήτωρ καὶ προβολεύς.
20 Ἴδιον δὲ τοῦ υἱοῦ τὸ καλεῖσθαι υἱόν, καὶ τὸ γεννᾶσθαι ἐκ τοῦ
πατρὸς. Ἴδιον δὲ τοῦ Πνεύματος τὸ καλεῖσθαι Πνεῦμα ἅγιον
καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεσθαι ». Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς ἔφην,
κείσθησαν ὡσανεὶ τις γνώμων καὶ κανὼν, παρ' οὗ τῶν ἐφεξῆς αὐ-
τοῦ συμπεραινόντων κατάδηλον ἔσται τὸ ἐφαρμόζον. Τί δὲ τὰ
25 ἐφεξῆς;

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Παράγει μὲν τὸ ἐν ὁ πατήρ, παράγεται δὲ τὰ δύο, υἱὸς τε
καὶ Πνεῦμα ἅγιον.

4. πυθέσθαι M: πύθεσθαι Δ 7 8. τό τε M: τότε Δ
19. τοῦτό ἐστι M: τοῦτο ἐστὶ Δ 23. παρ' M: πάρ' Δ

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Τίνος τῶν θεολόγων ἀκήκοας, ἄνθρωπε, ταύτη τῇ λέξει χρη-
 σαμένου, τῷ παράγει; Ταύτη γὰρ οὐ μόνον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον,
 ἀλλὰ καὶ τὸν μονογενῆ κτίσμα φρονεῖν δοκεῖς. Ἡ ἀγνοεῖς, ὅτι τὸ
 παράγειν, ἐν τοῖς τοιούτοις λεγόμενον, τὸ ἔξω ἑαυτοῦ καὶ τῆς φύσεώς 5
 τι ποιεῖν ἔστι τὸν θεόν, ὡς ἡ λέξις ἐμφαίνει; Παράγει γάρ, φησι τὰ
 σύμπαντα· καὶ, Παρήγαγε τὸν κόσμον ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος. Διὸ καὶ
 οἱ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας τῷ προάγει καὶ τῷ πρόεισι μᾶλλον
 ἐχρήσαντο ἐπὶ τῆς ἔνδον θεολογίας. Τῇ γὰρ τοιαύτη προθέσει
 μᾶλλον ἔγνωσαν τὴν τῶν ἐνδοτέρων γίνεσθαι προόδων ἔμφασιν. 10
 Ἡκριβωμένως δὲ δήπου καὶ τὰς λέξεις εἶναι δεῖ τῶν θεολογούν-
 των, ἵνα μήθ' ἐκόντες μήτ' ἄκοντες κακὴν δόξαν περὶ σφῶν αὐτῶν
 παράσχωσι καὶ ὧν προὔθεντο.

ΑΡΓΥΡΟΗΟΥΛΟΣ

Οὔτε γὰρ ἀφ' ἑαυτῶν ἔδει ταῦτα εἶναι, ἵνα μὴ ἑτερότης γέ- 15
 νηται φύσεως, οὔτ' ἐξ ἀλλήλων παράγεσθαι οἷς αὐτό τι ἑαυτὸ
 παράγειν ἀμήχανον.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Καὶ τοῦτο, οἶμαι, ἀτέχνως ἅμα καὶ περιττῶς εἴρηται. Ἐδει
 γὰρ μᾶλλον εἰπεῖν, ὡς οὔτ' ἀφ' ἑαυτῶν ἔδει ταῦτα εἶναι οἷς αὐτό 20
 τι ἑαυτὸ προάγειν ἀμήχανον, καὶ ἅμα ἵνα μὴ ἑτερότης γένοιτο
 φύσεως, οὔτ' ἐξ ἀλλήλων προϊέναι, ἵνα μὴ ἐξ ἀλλήλων αἱ ἀρχαὶ
 εἶεν, καὶ οὕτως οὐδεμία εἴη ἀρχὴ, μηδενὸς ὄντος ἀγεννήτως καὶ

5-6. φύσεώς τι M: φύσεως τι Δ 6. γὰρ φησι Δ: γὰρ φησι M
 16. αὐτό τι M: αὐτό τι Δ 20. αὐτό τι M: αὐτό τε Δ

ἀναιτίως, εἰ καὶ οὕτω χριστιανικώτατον ὄν, καὶ οὕτ' ἐξ ἀλλήλων, οὕτ' ἐξ ἑαυτῶν εἶναι ταῦτά φαμεν, οὕτω τῆς Γραφῆς διδασκούσης. Καὶ γὰρ Γρηγόριος ὁ θεῖος, πολὺ βελτίων ὢν θεολόγος, Διὰ τοῦτο ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ὄρων ἰστάμενοι, φησί, τὸ ἀγέννητον εἰσάγομεν, 5 καὶ τὸ γεννητὸν καὶ τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, ὡς πού φησιν αὐτὸς ὁ Θεὸς Λόγος. Τῷ γὰρ τῆς Γραφῆς ἐρείδεται ἀξιωματι καὶ τοῖς ἐκεῖθεν πεπηγόσιν ὄροις ἐμμένειν φησὶν, οὐ δὴ καὶ τὸ ἐκ πατρὸς ἐκπορευόμενον προστεθεικῶς πᾶσαν κακοφωνίαν τῶν τοῦς ὄρους τούτους παρεξιόντων ἀνεῖλεν.

10

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐν οὖν φησὶ δι' αὐτὸ τὸ γε παράγον, τὰ δὲ λοιπὰ παραγόμενα.

ΑΓΓΑΛΙΑΝΟΣ

Καλῶς ἔχει τοῦτο πλήν τῆς λέξεως, εἰ μέχρι τούτου σταίης· εἰ γὰρ ἓν ἐστὶ τὸ προάγον ἐν τοῖς τρισὶ, τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ πατήρ, 15 καὶ μόνος, εἴπερ ἓν, οὐκ ἄρα ὁ υἱὸς, οὐδὲ μετὰ τοῦ υἱοῦ ὁ πατήρ. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν προϊόντων· δύο εἰσὶ τὰ προϊόντα, ὁ υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα· οὐκ ἄρα ὁ υἱὸς προάγει. Τοῦτο καὶ Γρηγορίῳ δοκεῖ τῷ Θεολόγῳ ἐν τοῖς πρὸς Ἡρώνα λέγοντι· Ἀληθῶς πατέρα τὸν πατέρα, ὅτι μόνως· ἰδιοτρόπως γάρ· καὶ μόνος· οὐ γὰρ μετὰ 20 συζυγίας· καὶ μόνου· μονογενοῦς γάρ· καὶ μόνον ἀληθῶς υἱὸν τὸν υἱὸν, ὅτι μόνος καὶ μόνου καὶ μόνως καὶ μόνον· εἰ γὰρ πατήρ, καὶ ὄλον υἱός. Εἰ οὖν μόνως πατήρ ὁ πατήρ καὶ οὐ μετὰ συζυγίας· τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ πατήρ, γεννήτωρ καὶ προβολεύς· καλῶς

1. εἰ ἔγραψα: ἢ ΔΜ 2. ταῦτά φαμεν Μ: ταῦτα φαμέν Δ
 3. βελτίων Μ: βέλτιων Δ 4. φησὶ Μ: φησὶν Δ 7. φη-
 σὶν Μ: φησὶ Δ 11. φησὶ Μ: φησὶ Δ 14. ἐστὶ Μ: ἐστὶ Δ
 ἐστὶν Δ: ἐστὶν Μ 22-23. Μετὰ τὸ συζυγίας κενὸν Δ:..... Μ

ἂν εἶχέ σοι μέχρι τούτου στήναι καὶ τοῖς ὄροις τούτοις ἐμμένειν. Σὺ δὲ προῖών τὴν καινὴν μίξιν ἐπινοήσεις, τὸ γεννητοαγέννητον καὶ τὸ αἰτιατοαίτιον ἢ, κατὰ σέ φάναι, παραγομενοπαράγον, ὅταν ὄν φῆς παράγεσθαι συμπαράγειν νοουθετήσεις τὸ συμπαραγόμενον πρόσωπον, τέρατά τινα παραδιδούς καὶ θεολογίαν ἀνήκουστον. 5 Ἄλλ' ἀποτρέπει σε Ἀθανάσιος ὁ μέγας ἐν τῷ περὶ αἰδίου ὑπάρξεως λέγων «Ἔσται τὸ αὐτὸ αἴτιον καὶ αἰτιατὸν, γεννῶν καὶ γεννώμενον, ὅπερ ἄτοπον» καὶ ὁ Θεολόγος, καινὴν μίξιν ὀνομάζων τὸ γεννητοαγέννητον. Τί γάρ ἐν τῷ μέλιτι κρύπτεις τὸ δηλητήριον, ἀλλ' οὐκ εὐθύς ἀνακαλύπτεις; Ἔδει γάρ σε λέγειν μᾶλλον 10 εὐθύς ἐν μὲν εἶναι τὸ παράγον, ἐν δὲ τὸ παράγον καὶ παραγόμενον, ἐν δὲ τὸ παραγόμενον μόνον, ὡς ἐκ τῶν λόγων σου φανήσῃ φρονῶν. Ἄλλ', ὡς ἔοικε, τὸ μὲν ἀληθῆ που τιθέναι θεμέλιον ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀληθείας ἐστὶ, τὸ δὲ σύμφωνα ἢ μὴ τοιαῦτα ἐποικοδομεῖν τῆς ἡμετέρας ἐν τοῖς τοιούτοις πείρας ἢ προαιρέσεως. 15 Τί τὸ ἐντεῦθεν;

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Παράγων δὲ ὁ πατὴρ παρακτικῶς δήπουθεν ἔξει δυνάμεις, διακρινομένας πως καὶ αὐτὰς οἷς δι' αὐτῶν διακρινόμενα παράγεται πρόσωπα, τὴν μὲν ἢ τὸν υἱὸν, τὴν δ' αὖ πάλιν ἢ παράγει 20 τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Τοῦτό ἐστιν ὁ θεμέλιος τῆς καινοτομίας τῆς τῶν ἁγίων θεολογίας. Τίς γάρ ποτε τῶν θεολόγων εἶρηκε προσεῖναι τῷ πατρὶ

1. εἶχέ M: εἶχε Δ 3. παραγομενοπαράγον ἔγραψα: παραγομενοπαράγων ΔM 4. φῆς Δ: φῆς M 9 (καὶ 16). τί M: τὶ M
12. φανήσῃ ἔγραψα: φανήσει ΔM 23. τοῦτό ἐστιν M: τοῦτο ἐστὶν Δ θεολογίας M: θεολογίας Δ

δυνάμεις παρακτικὰς ἐν αὐτῷ διακρινομένας, δι' ὧν προάγει τὰ θεῖα πρόσωπα; Οὐδεὶς δὴπου. Τῆς δὲ καινοτέρας ταύτης θεολογίας ἐστὶν εὖρημα καὶ ὡσανεὶ θεμέλιος τοῦ δόγματος τούτου τοῦ καινοῦ, προϋποτιθέντων τῶν τοῦτο κατασκευαζόντων ἐν τῷ πατρὶ

5 ταύτας ἃς αὐτοὶ λέγουσι δυνάμεις παρακτικὰς, τάξει τινὶ προσούσας αὐτῷ, ὥστε τὴν μὲν εἶναι πρώτην δεῖν, τὴν δὲ δευτέραν, ἐν' οὕτω προάγοιντο καὶ τὰ θεῖα πρόσωπα, προλαμβάνουσης δὴλα δὴ τῆς γεννητικῆς δυνάμεως καὶ ὑφ' ἐστῶσης τὸν υἱὸν, ἵνα φθάσῃ συμπροάγειν τῷ πατρὶ τὸ θεῖον Πνεῦμα, κοινοποιουμένης τῆς

10 ἐτέρας παρακτικῆς δυνάμεως, τῆς λεγομένης προβλητικῆς, τῷ υἱῷ, τῷ φθάσαι ταύτην λαβεῖν ἐν τῷ γεννᾶσθαι, τοῦ δὲ Πνεύματος ἀποκλειομένου τῷ λαχεῖν ὑστερογενεστέρας δυνάμεως τῆς παραγούσης αὐτὸ καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἔχοντος δύναμιν παρακτικὴν κατὰ τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα, ἀλλὰ κατ' αὐτὸ τοῦτο ἐλλι-

15 ποῦς ὄντος. Ἄ πόσης ἔχονται βλασφημίας, πάντες ἂν εἶδεῖεν οἱ καὶ μετρίαν ἐν τοῖς τοιούτοις εἰδήσιν ἔχοντες. Ἄλλ' ἔδει δὴπου ταύτας τὰς δυνάμεις καὶ προσειπεῖν ἢ οὐσιώδεις καὶ φυσικὰς ἢ ὑποστατικὰς. Οὕτω γὰρ μεμαθήκαμεν πρὸς τῆς ἱερᾶς θεολογίας πάντων τῶν ἐπιθεωρουμένων ἢ λεγομένων ἐν τῇ ὑπερουσίῳ Τριάδι

20 τὰ μὲν οὐσιώδη εἶναι, τὰ δὲ ὑποστατικά· καὶ τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς οὐσίας ἀνίσχοντα κατηγορεῖσθαι καὶ τῶν τριῶν προσώπων· ὅσα γὰρ φησὶν ὁ ἱερὸς Διονύσιος ἐπὶ τοῦ πατρὸς καὶ αὐτοῦ, ἤτοι τοῦ υἱοῦ, τῷ θεαρχικῷ Πνεύματι κοινωνικῶς καὶ ἡνωμένως ἀνατίθησι τὰς θεουργίας, τὸ σέβας, τὴν πηγαίαν καὶ ἀνέκληπτον αἰ-

25 τίαν καὶ διανομὴν τῶν ἀγαθῶν δώρων· καὶ οὐδένα τῶν τοῖς θείοις λόγοις ἀδιαστρόφοις ἐννοίαις ἐντεθραμμένων οἶμαι πρὸς τοῦτο ἀντερεῖν, ὅτι τὰ θεοπρεπῆ πάντα τῇ ὅλῃ θεαρχίᾳ πρόσεστι κατὰ τὸν θεοτελῆ λόγον· ὅσα δὲ ταῖς ὑποστάσεσι προσήκει ἢ τοιαῖςδε ὑποστάσεσιν ἀκοινώνητα παντάπασιν εἶναι καὶ ἀμιγῆ ὡς

30 ιδιότητος, οὐδεμιᾶς ἐν τούτοις ἀντιστροφῆς ἢ ἔλως κοινότητος

7. δὴλα δὴ ἔγραψα: δηλαδὴ ΔΜ 13. αὐτὸ ἔγραψα: αὐτῷ ΔΜ
 14·15. ἐλλυποῦς M: ἐλιποῦς Δ

ἐπεισαγομένης, φησὶν ὁ αὐτὸς Διονύσιος· πῶς γὰρ ἂν καὶ μείνη
 ιδιότης κινουμένη καὶ μεταπίπτουσα; Μέσον δέ τι τούτων ἡμῖν
 οἱ θεολόγοι τῆς ἐκκλησίας οὐ παρέδωκαν, ἀλλ' ἡ καινὴ αὕτη
 θεολογία ἐκατέρωθεν ὀρῶσα ᾧ περιπίπτει, εἰ καὶ μὴ ὁμολογεῖ
 ἢ μὴ νοεῖ, ἵνα μὴ ἑτεροούσιον ἀποφῆνῃ τὸ Πνεῦμα, εἰ οὐσιώ- 5
 δεις εἴποι τὰς δυνάμεις ταύτας, μὴ μετέχον καὶ αὐτὸ τοιαύτης
 τινὸς παρακτικῆς δυνάμεως, μήτε τῇ δυαρχίᾳ περιπέσῃ τῷ ὑπο-
 στατικᾷ αὐτῷ προσειπεῖν, ὥσπερ ἐν μεταιχμίῳ ἴστησιν ταύτας,
 ἀλλ' οὐδέτερον αὐταῖς προσμαρτυρεῖ, ἕως ἂν ἀρχὰς ὀνομάσῃ καὶ
 γονιμότητος κοινὰς πατρὶ καὶ υἱῷ, οὐ μὴν καὶ τῷ Πνεύματι, 10
 ἐναντίως καὶ τοῦτο τοῖς διδασκάλοις, τὰ κοινὰ πατρὶ καὶ υἱῷ
 κοινὰ καὶ τῷ Πνεύματι λέγουσιν.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ κοινὰς μὲν καὶ τῷ Πνεύματι, ἀλλ' ἐν ἐκείνοις μὲν μετὰ
 τῆς ἐνεργείας, ἐν τούτῳ δὲ δίχα ἐνεργείας. 15

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Τί τούτου τερατωδέστερον ἤκουσεν ἄνθρωπος;

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἄρχας δὲ φησι καὶ γονιμότητος μήτε παραγούσας μήτε
 παραγομένας· ἐκάτερον γὰρ ὑποστάσεως ἴδιον. 20

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Καὶ τίς ἢ πολλὴ σπουδὴ δυνάμεις ἐπινοεῖν καὶ ἀρχὰς αὐ-
 τὰς ὀνομάζειν καὶ γονιμότητος καὶ ὅσα μηδεὶς τῶν θεολόγων
 ἐτόλμησεν, εἴπερ ἴδιον ὑποστάσεως τὸ προάγειν ἢ προϊέναι; Καὶ

1. μείνη M: μείνη Δ. Οὕτως ἔγραψε πιθανώτατ' ἀρχῆθεν αὐτὸς
 ὁ Ἀγαλλιανός 9. ὀνομάσῃ M: ὠνομάσῃ Δ 11. τοῦτο ἔγραψα:
 τούτῳ ΔM 22. τίς M: τίς Δ

πῶς οὐ τοσαῦται ἀρχαί, ὅσαι καὶ ὑποστάσεις αἱ προάγουσαι; Ἡ
 τίνα δύνάμιν ἔχουσιν αἱ ἐξευρημένα αὐταὶ δυνάμεις τὰς ὑπο-
 στάσεις ἀμέμπτως συναλείφειν, ἣν οὐ Σαβέλλιος ἐξευρεῖν δεδύνη-
 ται, ἐφ' ᾧ καὶ ἀθῶος γενέσθαι τοῦ κατακρίματος; Τρόπον οὖν
 5 ἄλλον ἡμῖν παραδίδωσιν ἢ τοιαύτη τῶν δυνάμεων ἐπίνοια καινό-
 τερον καὶ ἀνήκουστον τοῖς ἀγίοις, ὡς ἂν εἴποι τις γεννηθέντα τὸν
 υἱὸν διὰ τῆς μιᾶς δυνάμεως τοῦ πατρὸς, εἶτα, δραξάμενον καὶ
 τῆς ἐτέρας αὐτοῦ, δι' αὐτῆς μετὰ τοῦ πατρὸς προάγειν τὸ Πνεῦμα
 τὸ ἅγιον, ὑστερίζον κατὰ γένεσιν, μηδὲ μετέχον τινὸς τῶν δυνά-
 10 μεων, ὡςπερ λόγῳ μόνῳ ἀρκοῦν τὸ συναίδιον καὶ τὸ ἄχρονον καὶ
 τὸ οὐδέτερον ἐτέρου λέγεσθαι, μὴ σκοπῶν δὲ ὅπως καὶ ἀπὸ τῶν
 θέσεων ταῦτα ἐμφαίνοντο, συμφωνουσῶν τοῖς λόγοις, ἀλλὰ τού-
 ναντίον μᾶλλον αὐταῖς συμπεραίνεσθαι.

Δυνάμεις δὲ διακρινομένας εἰπόντα, καὶ τὸν τρόπον ἔδει προς-
 15 θεῖναι τῆς διακρίσεως. Εἶχομεν γὰρ ἂν ἐπιγινώσκειν αὐτὸν ἐν
 τίνι γένει διακρίσεως τὴν τῶν δυνάμεων διάκρισιν τίθησιν, ὡς ἔκ
 γε τοῦ λόγου πραγματικῶς αὐτὰς διακρίνειν. Δι' αὐτῶν γὰρ φησι
 διακρινόμενα πρόσωπα παράγεται. Ἴσως οὖν εἰκέναι βούλοιτ'
 ἂν, ὡς τῷ διακεκρίσθαι, οὕτω καὶ τῷ τρόπῳ τῆς διακρίσεως, ἐπεὶ
 20 καὶ προεπινοεῖ τὴν γεννητικὴν τῆς προβλητικῆς, ὡς καὶ ἐκεῖ προ-
 τέραν οὔσαν δῆπου, ὡς τὸ γεννητὸν τοῦ ἐκπορευτοῦ λέγει πρότε-
 ρον. Εἰ δ' ἄλλο τι βούλοιτο λέγειν, ὀλίγον τῷ λόγῳ βοηθήσει.
 Ἄρχας δὲ φησιν οὔσας τε καὶ δυνάμεις καὶ γονιμότητας.

Παραχθήτω τις τῶν ἀγίων ταῦτα λέγων καὶ ἀρχὰς καὶ γονι-
 25 μότητας. Ἄλλ' οὐκ ἔστιν αὐτὸς δὲ προϊὼν ὡςπερ ἐκ μεταμέλου
 τὴν τοῦ πατρὸς οὐσίαν εἶναι φήσει τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν δύνάμιν
 τῆς παραγωγῆς τῶν θείων προσώπων. Εἶθ' ὡςπερ τοὺς θεολόγους

2. ἔχουσιν ἔγραψα: ἔχουσαι ΔΜ 3. συναλείφειν Μ: συναλ-
 λοίφειν Δ 4. ἐξευρεῖν Μ: ἐξευρῶν Δ 5-6. καινότερον Μ:
 καινοτέραν Δ 6. τις Μ: τις Δ 9. μηδὲ Μ: μὴδὲ Δ
 17. γὰρ φησι Δ: γὰρ, φησί, Μ 18. βούλοιτ' Δ: βούλοιτο Μ
 22. βούλοιτο Μ: βούλοι το Δ

δεδιώς, μήτε προάγειν μήτε προϊέναι τὴν οὐσίαν φάσκοντας, ξυν-
εῖναι φήσει τῇ οὐσίᾳ, καὶ ἄλλ' ἄττα τὴν διαφορὰν ποιοῦντα τῶν
δυνάμεων.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ταῦτα δὲ νοῦς ἂν εἶεν καὶ βούλησις.

5

ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

Οὐκ οἶδ' ἐξότου τοῦτο λαβῶν· εἰ μὲν γὰρ ταῦτόν βούλεται τὴν
δύναμιν εἶναι καὶ τὴν οὐσίαν, καὶ οὐσίας ἐρεῖ τὴν μίαν οὐσίαν,
ὡςπερ καὶ ἀρχὰς καὶ δυνάμεις οὐσας καλεῖ· εἰ δὲ οὐ βούλεται
τοῦτο, τὴν μὲν τῷ πατρὶ ὀριζομένην οὐσίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν τῶν 10
ἐξ αὐτῶν προϊόντων προσώπων. Ταύτας δὲ τὰς δυνάμεις καὶ γονι-
μότητας, ἃς ξυνεῖναι τῇ οὐσίᾳ λέγει, καὶ νοῦν τε καὶ βούλησιν
ὀνομάζει καινοτρόπως ὡς ιδιότητος ἐπιθεωρεῖσθαι τῇ οὐσίᾳ, ἔν'
αὕτη μετὰ τῆς ιδιότητος εἴη ὑπόστασις ἀρχὴ προακτική, ἀπὸ
ποίας ἀνάγκης ἀποδείξει ταύτας τὰς ιδιότητας κοινοῦσθαι καὶ τῷ 15
υἱῷ, τῷ Πνεύματι δὲ μή; Οἶμαι, πολλὰ καμῶν οὐ δείξει, θήσει
δὲ μόνον πολλὰ σαθρὰ καὶ ἐπικίνδυνα καὶ τῇ συνηθείᾳ τῶν θεο-
λόγων ἄγνωστα.

Γονιμότητας δὲ τίς ποτε τῶν ἀγίων εἶπε; Πηγαίαν μὲν οὖν
ἴσως θεότητα καὶ μόνον πηγὴν καὶ ρίζαν καὶ αἰτίαν καὶ θεογό- 20
νον τὸν πατέρα μεμαθήκαμεν, ἐνικῶς προφερόντων ταῦτα τῶν
θεολόγων τῷ μίαν γονιμότητα πάντας εὐσεβῶς τιθέναι ἐν τῷ
πατρὶ καὶ μίαν προακτικὴν δύναμιν τῷ τῆς ἕξεως τρόπῳ, τῇ
πρὸς τὰ προαγόμενα παραθέσει μόνον κατὰ τὸν τῆς ἐνεργείας λό-
γον διχαζομένην. Αὐτίκα γὰρ ὁ Ἀρεοπαγίτης λέγει· Ὡς Τριάδα 25
δὲ διὰ τὴν τριςυπόστατον τῆς ὑπερουσίου γονιμωτάτην ἔκφανσιν,

7. ἐξότου ΔΜ. Γραπτέον ἐξ ὄτου; 10. ὀριζομένην Μ:
ὠριζομένην Δ 26. γονιμωτάτην Μ: γονιμοτάτην Δ

ἐξ ἧς πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται. Ὅν φησιν ὁ
 Μάξιμος ἐξηγούμενος· Γονιμότητά φησι τὴν πατρικὴν ὑπὲρ ἔν-
 νοιαν πρόοδον εἰς ἔκφρασιν τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.
 Καὶ αὖθις ὁ Διονύσιος· Ὅτι δὲ καὶ τὴν κυρίαν ἔχει τῶν ὄλων ἢ
 5 ὄλη θεότης περὶ τῆς θεογόνου θεότητος, ἢ τῆς υἱικῆς, οὐδὲ εἰπεῖν
 ἔστιν, οἶμαι. Ὅπου καὶ τῷ διαζευκτικῷ δείκνυσιν, ὅτι οὐ βούλεται
 τῷ υἱῷ προσεῖναι ὄλων τὸ θεογόνον. Καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος·
 Μόνος ἀγέννητος καὶ μόνος πηγὴ θεότητος ὁ πατήρ. Καὶ ὁ Θεο-
 λόγος Γρηγόριος· Εἰς ἓν αἶτιον, τὸν πατέρα, υἱοῦ καὶ Πνεύματος
 10 ἀναφερομένων. Καὶ ὁ Κύριλλος· Πῶς οὐ ζωὴ τὸ ρίζαν ἔχον τὴν
 ζωὴν καὶ πηγὴν ὥσπερ τινὰ τὴν ἀκήρατον καὶ παντὸς ἐπέκεινα
 γεννητοῦ τοῦ θεοῦ φύσεως; Καὶ αὖθις· Εἰ γνῶρισμα τῆς τοῦ
 πατρὸς ὑποστάσεως ἢ καρπογονία, εἴτουν θεογονία, φυσικὴ τις
 πάντως ἐστὶν ιδιότης αὐτοῦ. Ὅθεν δῆλον ὡς οὐ βούλονται οἱ δι-
 15 δάσκαλοι δύο γονιμότητας καὶ δύο δυνάμεις διακεκριμένας καὶ
 ἀρχὰς τεταγμένας εἶναι ἐν τῷ πατρὶ, ὡς ἀνάξιον τῆς θεολογίας
 καὶ ἐπικίνδυνον· οὐδὲ τὴν γεννητικὴν δύναμιν, καὶ ταῦτα προσεπι-
 νοουμένην, καὶ τὴν προβλητικὴν μαθόντες πρότερον, οὕτω καὶ τὰ
 κατ' αὐτὰς προαγόμενα προσηγορεύκασιν, ἀλλὰ μᾶλλον υἱὸν θεοῦ
 20 μαθόντες εἶναι τὸν Λόγον αὐτοῦ καὶ Πνεῦμα ἅγιον ἄρρητόν τινα
 τρόπον, καὶ αὐτὸ τὴν ὑπαρξίν ἔχον ἐξ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ πα-
 τρὸς, εἰκότως καὶ δυνάμιν τινα διὰ τὴν τοῦ λόγου σαφήνειαν
 ἐνόησαν τῷ πατρὶ καρπογόνον καὶ γονιμότητα τῇ πρὸς τοὺς
 καρποὺς ἀποβλέψει διχαζομένην, δύο ὄντας, ἐν δὲ τῷ πατρὶ τῷ
 25 τῆς ἕξεως τρόπῳ συνειλημμένως τε καὶ ἐνοειδῶς νοουμένην. Καὶ
 πολλῶ μᾶλλον ἢ φησι περὶ τῆς τῶν ὄντων δημιουργίας ὁ ἱερὸς
 Διονύσιος, ὅτι τὰς πάντων αἰτίας ἐν ἑαυτῷ μονοειδῶς ὁ θεῖος λό-
 γος προεἴληφεν.

Καὶ ὁ Κύριλλος φησι διὰ μιᾶς δυνάμεως τὸν θεὸν τὰς ποι-

6. ἔστιν M: ἐστὶν Δ 11. ὥσπερ τινὰ M: ὥσπέρ τινα Δ

19. κατ' M: κάτ' Δ 23. ἐνόησαν M: ἐννόησαν Δ 25. ἐνοει-
 δῶς M: ἐνοειδῶς Δ 29. Κύριλλος φησι M: Κύριλλος φησὶ Δ